Porto opłacono ryczałtem

Ч. 49 (432). Неділя, дня 4. грудня 1927 Рік IX.

Адреса Редакції і Адміністрації „Український Голос" Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807 передплата в краю виносить 10 зол річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату з Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Živnostenska Banka, v Praze). Для Франції 60 фр. річно для Америки $2^{1}/_{2}$ дол. річно.

Ціна прим. 25 с.

Редактор приймає щодня від год. $1^{1}/_{2}$—$2^{1}/_{2}$. рукописів Редакція не звертає неоплачених всеме не приймається

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган.

Тарифа оголошень за текстом за 1 вірш міліметровий одно шпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол. пол. для дрібних промисл. укр. інстит. 0·16 зол. п. Дрібні оголошення по 0·15 зол. п. за слово, найменше дрібне оголошення 1 зол. п., для шукаючих праці подані безпосередно до Адм. по 0·10 зол. п. за слово Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовлячий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

†

Др. ТЕОФІЛЬ КОРМОШ

адвокат, директор „Укр. Щадниці", почетний член „Братства св. о. Николая", член основатель і голова Тов. „Укр. Бесіда" і Філії „Просвіти", основатель, почетний члені містоголова Тов. „Інститут для укр. дівчат", основатель і містоголова надзірної ради „Нар. Дому", основатель і почетний член Тов. „Бурса св. о. Николая", творець і безперервний керманич Повітової політичної Організації, основатель і член виділу „Рідної Школи", основатель і голова Тов. Союза Кооператив, основатель, голова, дірігент і член Тов. „Боян", „Міщанського Братства", „Сокола", „Міщанської Каси", Читальні „Просвіти", „Музичного Інституту", філії Тов. „Петра Могили", „Охорони могил", „Опіки над молодіжею" і „Нар. Базару", основатель і член багатьох центральних народних установ — голова Надзірної Ради „Земельного Банку Гіпотечного", основатель і віцепрез. Надзірної Ради Тов. взаїм. обезп. і взаїм. кред. „Дністер", віцепрезидент Надзірної Ради Тов. „Народна Торговля" у Львові і пр.

помер по короткій недузі 26. падолиста 1927. Похорон відбувся д. 28. падолиста 1927.

Як вояк на постерунку поцілений несподівано ворожою кулею, так на народнім постерунку, несподівано помер бл. п. Др. Теофіль Кормош. Занятий ремонтом камениці Тов. „Віра" на Засяню, там перестудився і набавився запалення легких і олегочної. Слабе серце не видержало тяжкої недуги і по трех днях не стало Др. Теофіля Кормоша між нами.

До гробу зійшла визначна індивідуальність не тільки льокального значіння, але взагалі визначний діяч нашого національного життя в галицькій волости. Коліб порівнати його діяльність з діяльностю инших наших діячів, то треба його поставити побіч бл. п. Дра Евгена Олесницького. Оба вони старались нашому національному життю збудувати трівкі економічні основи.

Писати про діяльність і заслуги бл. п. Теофіля Кормоша — це те саме, що писати історію українського національного, культурно-освітного, економічного і політичного життя наших західних окраїн — за останні 40 літ. Зокрема Перемиська Земля була тереном його всесторонної праці і вона довік буде клонитись перед памятею Покійника, бо він був єї будителем і обновителем. І коли нині столиця цеї землі — Перемишль — величається найкращими інституціями зі всіх провінціональних міст — то це є заслугою велитенської праці і орґанізаційного хисту бл. п. Теофіля Кормоша. Величаві, монументальні будівлі „Віри", „Народного Дому", „Дівочого Інституту", „Бурси св. о. Николая", „Ґімназійного Інституту", Приватної укр. школи народної ім. Шашкевича, двоповерхова камениця при Церкві на Болоню — це тревалі памятники Його кипучої енергії і праці. Без пересади скажемо, що коли нині Перемишль є центром українського життя на західних окраїнах, то це є заслугою Покійника.

Рівно 42 літа працював бл. п. Теофіль Кормош в Перемишлі. Коли прибув сюди як молодий концiпієнт адвокацький, то Перемишль був старим цвинтарищем, на якім майже слідів не було українського життя. З нинішних величавих інституцій, творився лише Дівочий Інститут і животіло касинове товариство „Русская Бесіда" в жидівськім домі. Господарили тут москвофіли. Між цими людьми являється молодий Українець, обдарений природою найкращими прикметами. Він забирається до праці на всіх ділянках. Гуртує насамперід місцеву інтелігенцію і вливає в неї українського духа, а що неділі і свята товчеться по селах і будить нарід до освітного життя. І от Перемиська Земля зачинає покриватись читальнями, росте по селах національна свідомість, яка опісля кріпне з основанням української ґімназії. А в самім Перемишлі бл. п. Т. Кормош стаєсь всім — він і адвокат, і просвітянський діяч, і економіст, і дірiґент хору, і аранжер танців, і першоклясний грач у віста — словом без него не було життя, ні громадянського ні товариського. При тім всім чоловік глибоко релігійний не так словами, як ділами. Це оден з вибагатьох у нас абстинентів у повнім значінню цего слова і одиноким його напитком була вода — отже альколголів і наркотиків, як тютюн, чорна кава і т. п він ніколи не уживав. При тім усім ворог демаґогії і сплетнярства — а приклонник ральної, творчої праці.

В громадянській діяльности в Перемишлі звернув Покійник передовсім увагу на ґімназійну молодь, з якої мали вийти колись народні діячі, купує реальність і будує Бурсу св. о. Николая. Коли кажемо „будує", то треба це розуміти в буквальнім значінню. Він полагодивши свої діла в суді, вже був занятий будовою. Випрацював сам плян і реалізував його, спинаючись по руштованнях. Так повстала наша Бурса, що вже тисячі молоді вислала у світ.

Обїжджаючи села, переконався Покійник, що культурно-освітну працю треба оперти передовсім на економічних основах. Щоби протиділати розпаношеному тоді по наших селах жидівському лихварству, Покійник в р. 1894 основує перше в краю кредитово-ощадне Товариство „Віра", яке дає селови дешевий кредит. Про розвій цего товариства свідчить хотьби це, що „Віра" є нині власником трех великих двоповерхових камениць, які Покійник набув проти волі тодішної Надзірної Ради „Віри". Наші тодішні люди не розуміли розгону і далекосяглих плянів Покійника. І от він набуває дві камениці над Сяном, кажучи тодішній Надзірній Раді, що коли його операція фінансова не вдасться, то він камениці бере на свій рахунок. Але операція вдалась по випрацьованому ним пляну і Тов. „Віра" стає матірю всіх перемиських інституцій.

Оперщись на „Вірі" бл. п. Теофіль Кормош дає сильні основи просвітно-культурній праці. Основує Філію „Просвіти" і дає почин до будови величавих будівель „Інституту для Українських дівчат", які повстають трема етапами. Ця інституція стається тоді одинокою інституція того рода на цілий край і промінює на Придніпрянщину, бо і звідтам приїздять сюди дівчата. Рівночасно основує всі тепер істнуючі установи: добродійні, товариські і просвітні, служачи їм своїм правничим знанням, підприємчивостю і трудолюбивостю. Нема майже в Перемишлі інституції, до заснування якої він не приложивби своєї руки. Усі статути і ціла правна сторона заснування товариств та дальшого їх ведення — це його труд. Без него не обійшлось ніяке народне діло в місті і повіті.

Та головна пайка його діяльности і заслуги — це наші економічні інституції. Основана і ведена ним „Віра" породила „Народний Дім" і допомогла збудувати величаву каменицю з театральною салею і приміщенням для українських установ. Опісля „Віра" помагає двигнутись „Торговельній спілці" яка була матірю львівського „Союза торговельних спілок", перетвореного по війні в „Центросоюз". Завдяки кредитови „Віри" повстає будівля „Ґімназійного Інституту", народної школи, дому на Болоню і ин.

В р. 1907 оснував покійник „Українську Щадницю", одиноку у нас того рода інституцію, а яка своєю ваґою відповідає польській „Галицькій Касі Ощадности" у Львові — має отже характер не льокальний, а краєвий. Покійник брав живу участь в краєвих установах „Дністер" „Народна Торговля", „Земельний Банк Гіпотечний", „Центробанк" і ин.

Крім того великі заслуги придбав він собі виданням перших друків для діловодства в кредитових установах і написанням першого у нас підручника для тих установ.

Хотяй справу культурно-економічну клав Покійник на першому місци своєї діяльности, то не цурався і політики. Він оснував повітову орґанізацію і вів її аж до смерти. Але політики як такої Покійник не любив, отверто говорив: „Я не є політиком". Приняв вправді соймовий мандат в р. 1913, але до цего його приневолено. В політиці був він радше рядовим жовніром як офіцером, і о скільки в економічній орґанізації давав завжди почин до всего, то в політиці був завжди слухняним виконавцем загально краєвої політичної орґанізації.

Годі в отсій статейці представити ріжнородну діяльність Покійника. Це лиш короткий перегляд єї. Постать бл. п. Теофіля Кормоша вповні заслугує на те, щоб їй посвятити окрему моноґрофію на науку грядучим поколінням.

Перемиська Земля з невимовним сумом хилиться над могилою заслуженого Покійника і згадуючи його великі заслуги, молить Бога, щоб приняв Його до свого Царства, а Перемиській Землі зіслав гідного наслідника як керманича.

Вічная Память Покійникови!

Німці в Чехословаччині а Українці в Польщі.

По всесвітній війні прилучено до чеської держави 3,200.000 Німців, так що Німці становлять понад 23% всего населення Чехословацької держави, т. є. на 100 людей припадає 23 Німці. Належать отже Німці до так званих „національних меншостей". А що ми Українці належимо також до т. зв. національних меншостей в Польщі, то цікаво буде для нас, як живеться Німцям в Чехословаччині, а як Українцям в Польщі.

Найважніщою справою кождої національної меншости є її шкільництво. І треба ствердити, що під тим оглядом чесько-словацькі Німці вибороли собі те, що всюди вони мають свої чисто німецькі школи — від найвижчих до найнизчих. Правда, учать в тих всіх школах і чеської державної мови, але лишень як предмету, а викладною мовою всіх инших предметів є німецька мова. Мало того — Німці вибороли собі те, що видатки на німецьке шкільництво в Чехословаччині відповідають числу німецького населення т. є. що найменше 23% всіх видатків на школи іде на німецьке шкільництво.

Минулого тижня чесько-словацький міністер Годжа виголосив в соймовій комісії буджетовій промову, в якій представив видатки на німецьке шкільництво в Чехословаччині. Ці дати дуже цікаві. І так на чеське народне шкільництво в р. 1927 видала Чехословаччина 642 міліонів чк., а на німецьке народне шкільництво (в Чехії, Моравії і Шлеску) — $295^{1}/_{2}$ міліонів т. є. на чеські школи 68% всіх видатків, на німецькі школи 31% всіх видатків. А що в тих трех краях живе $68^{1}/_{2}$% Чехів і $30^{1}/_{3}$% Німців, то як бачимо по видатках, Німці осягнули рівноправність в народнім шкільництві.

В середнім шкільництві видатки чехословацької держави виносять $180^{1}/_{2}$ міліонів, з того на німецькі середні школи припадає 60 міліонів — значить понад 28% всіх видатків, хотяй Німців в державі є лишень 23% населення.

На високе шкільництво (університети і техніки) видала чесько-словацька держава 60 міліонів, з того на чеське високе шкільництво $44^{1}/_{2}$ міліона, а на німецьке високе шкільництво $15^{1}/_{2}$ міліонів — отже Німці дістали близько 26% всіх видатків на високе шкільництво хотяй число їх населення виносить 23% всеї людности в державі.

Те саме є і в школах иншого рода. І так з 34 торговельних академій мають Німці девять німецьких т. є. $26^{1}/_{2}$%. З 60 торговельних шкіл є 16 німецьких т. є. $26^{1}/_{2}$%; з 30 промислових шкіл мають Німці 9 шкіл т. є. 30%; з 51 фахових шкіл мають Німці 25 т. є. 49%; з 47 шкіл для домашного промислу є 21 німецьких т. є. 44%; з 120 шкіл для домашних господинь є 34 німецькі — отже 28%.

Так отже чеський міністер цифрами ствердив, що німецьке шкільництво в Чехословаччині є рівно-управнене з чеським і відповідає числу населення німецького народу.

В Польщі є 7 міліонів Українців т. є. около 25% цілого населення польської держави. А що польська конституція каже, що всі національні меншости в Польщі є рівно-управненими, отже на українське шкільництво повинна іти четвертина всіх видатків польського міністерства освіти. А тимчасом на українське шкільництво іде незначний процент видатків, бо в нас є всего 6 укр. ґімназій державних і кілька соток укр. шкіл народних, а решта всі польські, хоть і про око вони називаються утраквістичними.

Далі чеський міністер освіти заповів, що вкоротці будуть змінені всі шкільні підручники в той спосіб, що будуть з них викинені всі місця, які з упередженнєм або і з погордою відносяться до поодиноких кляс, народів або до віроісповідань. Шкільне виховання — говорив чеський міністер — мусить бути обєктивне, воно не повинно мати на ціли юдити один нарід проти другого, одно віроісповідання проти другого. Взагалі двері школи повинні бути замкнені для всякої політики.

Незадовго у нас розпічнеться вічевий рух передвиборчий. На тих вічах будуть обговорювані всі наші болячки. Між тими одно з перших місць повинно заняти наше шкільництво і його треба докладно обговорити. Всюди треба ухвалити відповідні резолюції з домаганнєм рівноуправнення в шкільництві т. є. щоби Українці мали українські школи від найвижчих до найнизчих і то в такім відношенню до польських шкіл, в якім відношенню є число українського населення до польського. Так само і видатки на школи повинні бути так розділені, щоб процент видатків на українські школи рівнався числу українського населення.

Так само повинні ми домагатись, щоб зі школи усунено всі книжки, які ображують українські національні почування як нпр. повість Сенкевича „Ogniem i mieczem", та всі шкільні підручники, в яких з погордою говориться про Українців та їх визвольні змагання.

На тих вічах повинні бути ухвалені візвання до будучих послів сойму і сенату, щоб вони домагались повного рівноуправнення українського шкільництва з польським, так як це сталось в Чехословаччині з німецьким шкільництвом в відношенню до чеського.

В обороні права нації на рідну школу.

Після всесвітної війни і визвольного зриву українського народу — боротьба за долю нації йде далі. Тільки замісць

боротьби на кулі й баґнети йде не менше завзята і в наслідках преважна боротьба культурна, боротьба за душу молодого покоління. — Річ природна, в першу чергу йде боротьба за школу. Бо в чиїх руках школа, в того руках і ключ до майбутнього нац'ї.

За вісім літ приналежности західно-українських земель до Польщі стратили українц' кругло 3 000 українських шкіл, які спольонізовано чи зутраквізовано.

Ми мусимо всі ті школи відзискати! Нашим обовязком є подбати, щоби всюди по містах і селах повстали украньські школи з українським учительством, де тільки є законом приписане число українських дітей. Шкільний закон з 31. липня 1924. дає змогу домагатися того. Використаймож цей закон!

Тому в кождому повіті мусить повстати рухливий повітовий комітет для наладнання й переведення шкільного плебісциту. В кожній громаді (місті, місточку й селі) повстануть місцеві комітети, які подбають про своєчасне внесення шкільних деклярацій. Кожда свідома громада подбає, щоби шкільні деклярації внесли також менше свідомі сусідні села. Шкільні деклярації вносити по змозі негайно на руки шкільних повіт. інспекторів (за посвідкою чи поручено почтою) а найдалі до 31. грудня 1927.

Поучення (брошурка В. Целевича п. з. „Про нові шкільні закони“ — ціна 50 сот.) і шкільні деклярації (по 3 сотики від штуки) висилає на бажання в усякій скількости книгарня „Рідної Школи“ у Львові, вул. Руська ч. 3.

Всяких інформацій уділяє Правна Оборона при „Рідній Школі“ у Львові, Ринок ч. 10, куди слід слати повідомлення з місць і повітів про склад плебісцитових комітетів, про кожночасний стан плебісцитової акції та її успіхи, а зокрема своєчасно про перепони, щоби був час поробити у компетентних чинників відповідні заходи для їх усунення.

До цеї великої, збірної і в наслідок преважної праці закликаємо всіх Громадян (-нок) без огляду на професійну, партійну чи релігійну приналежність, бож доля дитини є для всякого дорога. Зі завзяттям, незломною волею і вірою в перемогу ставаймо в лави борців за нашу слушну справу. Нехай не найдеться між нами байдужих і недбалих!

Памятаймо, що закони писані для тих, котрі вміють постояти за своє право і його вповні використати.

Ми-ж народ живий, молодий, що хоче жити і буде жити!

У Львові д. 18-го листопада 1927.

За Головну Управу „Рідної Школи“: *Ілля Кокорудз вр.*, голова. *Михайло Струтинський вр.*, секретар.

Памятайте про „Рідну Школу“!

„Ідейні“ провокації.

Перемиські громадяни внесли проти Преосв. Епископа Коциловського скаргу до Риму, предмет якої поданий у додатку до нинішнього числа У. Г. Рим вирішення у ділі скарги прислав на руки Преосв. Еп. К., який його оповістив в червні ср. в Пер. Еп. Відомостях. Інтересовані громадяни були так змістом оречення Риму, як і його формою прямо обурені, держались одначе у резерві. Якнебудь чули, що уся справедливість є по їхньому боці, міркувались, щоб не ділати під враżінням хвилі. Так минуло два місяці, липень і серпень. Того було резнителям за багато. „Ще, до біса, готові змовчати“, подумали собі керманичі буцімто католицької політики, та стали побоюватись, що їм у такому разі висмикнеться нагода до ратування „загроженого“ католицизму. І ось в перших днях вересня появляється у Католицькому Проводі в Чікаґо гидка стаття, яку шан. читачі вже раз читали в У. Г. з нагоди оповіщення „Заяви“ Дра Кормоша і п. О. Яреми, та яку і днесь ще раз можуть собі прочитати у додатку до У. Г. Це має бути стаття гідна християнського часопису? Найдурніший чоловік зміркує, що ціллю тої статті не могло бути нішо инше, як спровокування противника до якогось дальшого кроку, за який, мовляв, можнаби знова загачати нібито з католицької точки погляду і знова забавитись в оборонця і защитника „загроженого“ католицизму. Інтересовані на цю статтю зареаґували своєю „заявою“ в У. Г. з дня 30 жовтня с. р. ч. 44, а маючи тих безглузних атаків на свою честь вже аж до несхочу досить, загрозили на случай дальших зачіпок з „католицького“ боку оголошенням своєї скарги проти Преосв. Епископа Коциловського у часописах. Инакше поступити не могли, наколи їм у письмі Св. Конґреґації, оповіщеному в Пер. Еп. Відомостях, і у Католицькому Проводі закинено оклеветання Преосв. Еп. К., поповнене буцімто через перекручення його добрих і поправних вчинків. Крім того редакція Укр. Голосу сказала під адресою „Кат. Пр.“ пару слів правди у статті пн. „Католики чи християне“.

На це саме чекала Нова Зоря, яка тепер виступила до бою і у числі 45 з дня 13 листопада ср. у довшій статті під соковитим наголовком „Шантаж“ зарівно становище тих громадян, що оголосили свою „Заяву“, як і становище редакції У. Г. очеркнула назвою шантажу, себто вимушення.

Можна приняти як річ певну, що наколиб не згадана повище стаття у Кат. Проводі, не булоб дійшло аж до сього, що сталось. Українські громадяни булиби напевно на некорисне для них оречення Св. Конґреґації не реаґували прилюдно, лише булиби ще раз віднеслись до Риму з поновним представленням. Цілком безпотрібний і глупозлобний та ординарний виступ „Кат. Проводу“ змусив їх до оповіщення своєї „Заяви“, бо годі було дальше in dulce infinitum, себто в безконечність, дати собі плювати в лице, а стаття Нової Зорі пн. „Шантаж“ змусила їх до оповіщення цілої скарги проти Преосв. Еп. Коциловського.

Одним словом українські громадяни міста Перемишля до того, що зробили, зістали спровоковані тактикою „католицької“ преси.

І питаюсь, навіщо ся преса народові потрібна? Чи вона не має вже нічого ліпшого до роботи, як бавитись у провокації і спричинювати скандалі? Чи у так званих „християнських“ чи там „католицьких“ орґанізаціях нема вже нікого, хтоби спромігся на сю дрібку розуму і заложив своє „veto“ проти такого розховстання своєї преси?

Нехайже мені хто скаже, яке булоби сталося нещастя, наколиби „Кат. Провід“, а за ним Н. З. не були писали своїх провокаційних дурниць? На всякий случай не булоби дійшло до скандалю.

І ось таким цілям служить наша т. зв. „католицька“ преса, до таких цілий прямують очивидячки і наші т. зв. „християнські“ чи „католицькі“ орґанізації, які за свою пресу є прецінь відповідальні. Замісць лагодити, усмирювати і гоїти — вони знають лиш провокувати і ятрити!

Роман Гамчикевич.

З Польщі і про Польщу.

В Польщі тепер найважнішою справою є вибори. Польські партії політичні безнастанно нараджуються, як перевести вибори, щоб здобути найбільше мандатів. Клеяться отже всякі виборчі бльоки. І так партія „Пяст“ лучиться з вшехполяками, соціялісти з визволенцями і тд. Найбідніщі є пілсудчики, бо з ними ніяка партія не хоче лучитися — ні ліва, ні права. Одні тільки польські консерватисти (дідичі) пішлиби з пілсудчиками, але їх партія не велика тай голосів не багато буде мати. Велику надію мали пілсудчики на жидівські голоси. Тимчасом жиди не хотять іти разом з пілсудчиками, бо тоді вийшлиб з виборів з дуже малим числом мандатів. Тому жиди пхаються тепер до бльоку (союзу) національних меншостей. За це пілсудчики дуже розгнівались на жидів, а їх ґазети зачали грозити, що уряд змінить свою політику супроти жидів. А цего жиди дуже бояться. Вони хотілиб мати і ласку у пілсудчиків, а також і багато мандатів одержати. Одно і друге рівночасно — неможливе. Тому жиди в клопоті. Вони, що правда, кричать у своїх ґазетах, що не бояться погрози пілсудчиків, але у жидів звичайно так буває, що коли вони дуже бояться, то тоді дуже кричать, що не бояться. — Пілсудчики ведуть далі боротьбу з вшехполяками. Боротьба вже і так остра — ще більше загострилась через заговір на життє Пілсудського. Цей заговір посол Стапінський так представляє у своїм орґані „Przyjaciel Ludu“: „До поліції у Львові зголосився якийсь панок Прейс, член вшехпольської орґанізації „Związek Hallerczyków“ і зізнав, що ця орґанізація бувших вояків з армії Галлера замісць займатися обороною інтересів своїх членів, перемінилася в орґанізацію заговірників проти теперішного уряду, а передовсім проти марш. Пілсудського. Прейс зізнав дальше, що ґенеральний секретар „Związku Hallerczyków“ — Естахевич, в половині лютого ц. р. зробив йому пропозиц'ю, щоби посвятився для справи т. є. поміг згладити зневидженого марш. Пілсудського. Прейс не згодився на виконання вшехпольського вироку смерти на марш. Пілсудськім і тепер все оповів в поліції. Наслідком того донесення було, що поліція зачала шукати Естахевича, котрий нагло зник, як камфора. По докладних пошукуваннях знайдено його в Варшаві і арештовано саме в хвилі, коли брав участь в тайних нарадах варшавської орґанізації. Естахевича відставлено до Львова, щоби цілу справу вияснити і де буде він відповідати перед судом. А буде мати за що відповідати, бо попри це, що намовляв, щоб замордувати Пілсудського, видавав він потайки письма проти уряду Пілсудського і розсилав їх по цілім краю“. Так представляє справу замаху орґан Стапінського, великого прихильника Пілсудського. Щож на те кажуть вшехполяки? Вони перечать неначеб Естахевич плянував замах на Пілсудського, а зізнання Прейса збивають тим, що Прейс є несповна розуму. Таке оправдання дуже злостить пілсудчиків і вони у своїй ґазеті „Dziennik lwowski“ пишуть, що вшехполяки з кождого Поляка, що говорить про них правду, роблять варіята. А прецінь Прейс донедавна займав важні становища у вшехпольських орґанізаціях. Отже якби він був варіятом, то вшехполяки не вибиралиб його на такі становища. — Польський уряд послідними часами ще має один клопіт. А саме 5 грудня розпічнеться сесія Ради Союзу Народів. На цій сесії прийде під наради скарга Литви на Польщу за те, що переслідує Литовців, які живуть в польській державі. Розійшлися поголоски, що секретар Союзу Народів є за тим, щоби утворено окрему комісію, якаби докладно розслідила, хто тут винуватий — Польща чи Литва. Видко, що справа представляється дуже поважно, бо минулого тижня відбулась у Вильні важна нарада, на яку з Варшави приїхав марш. Пілсудський зі своєю дружиною, міністер закор. справ Залеский, віцеміністер Кноль, шеф східного виділу Голуфко, посол польський з Москви — Патек і польський посол з Риґи — Лукашевич. В цій нараді взяли участь високі достойники з Вильна. Ґазети пишуть, що на цій нараді обговорювано справу стосунку Польщі до Литви. Рівночасно урядові ґазети большевицькі пищуть, що Литві грозять небезпека зі сторони Польщі. Найновіщі вістки доносять, що по нараді у Вильні ухвалено, що Польща на Союзі Народів зажадає, щоби Союз Народів змусив Литву жити по сусідськи з Польщею. Польська ґазета „Słowo wileńskie“ пише, що коли Литва є на воєнній стопі з Польщею, то найкраще буде, як і Польща буде теж уважати себе в воєннім стані з Литвою. Тому треба утворити в Польщі уряд литовський, зложений з литовських еміґрантів. Польща — пише та ґазета — не має що вязати собі руки в стосунку до Литви. Бо Росія не піде на поміч Литві, а також і Німеччина не буде стояти за Литвою. — Рівночасно большевицький амбасадор доручив польському урядови письмо, в якім перестерігає Польщу перед небезпекою війни з Литвою.

Що чувати в світі?

БОЛЬШЕВИКИ московські понесли велику страту: поповнив самобійство оден з визначних большевиків — Адольф Йоффе. Був це жид і великі заслуги положив для большевизму як аґітатор і дипльомат.Ненадійну його смерть всяко поясняють. Одні кажуть, що він був хорим на нерви і тому отруївся, другі кажуть, що Йоффе так зґризся боротьбою між большевицькими провідниками, що довше не хотів жити. — В останніх часах між большевиками зміґся рух ворожий жидам, званий антисемітизмом. Цей рух шириться як пожар всюди: серед селян і робітників, серед купців і міщан, у війську і уряді. Самі жиди своїм поведенням викликали цей антисемітизм. А саме, коли большевики дійшли до влади, то жиди як чорне гайвороння кинулись до урядів, так що на кождих 100 урядовців було 70 жидків, які поводились так, що викликали до себе велику ненависть. Коли большевики поросли в піре, зачали поволи усувати їх з урядів, так що тепер на кождих 100 урядовців є лишень 22 жидів. А мусіли большевики прочистити уряди від жидів, щоби утихомирити нарід. Також зачато усувати жидів з найвищих становищ комуністичної партії і от тепер виключено з партії трех найвизначніщих жидів: Троцького-Борнштайна, Зіновєва-Апфельбавма, Радка-Зобользона. (Ці жиди приняли російські прізвища тільки тому, щоби скрити своє жидівство). Отже московські большевики помало стаються антисемітами, але тільки в себе т. є. на московській землі. Щоб позбутись жидів з Московщини — вони їх всіх випихають на Україну, роздаровуючи їм землі. Ми вже донесли, що в р. 1928 буде розділених 168 000 морґів найкращої землі між жидів, по 12 морґів на родину, тай до того кожда родина дістає по 2000 руб. довготермінової позички. — Виключення Троцького, Зіновєва і Радека з партії також лучать з теперішним антисемітизмом в Росії. А саме тепер в большевицьких міністерствах і в ґенеральнім штабі зовсім нема вже жидів. Повстала навіть приповідка: „Мойсей випровадив жидів з Египту, а Сталін з чека“. Отже Сталін став тепер явним антисемітом; антисемітами є також

СТ. КОРИБУТЯК.

ДОХТОРИ.

(Оповіданнє гуцула).

Упавсми, люде добрі, у біду, най счезает таке. Аді, так мині си жінка минула, єкби харькнув.

— Та вид чього Иванчіку, си минула?

Вид чього? Вид тої дохторшіни, остатна би ї година була. Аби, дай Госпидку, усі тоти аптики спопеліли, а дохторе аби на старців попереходили тай, просєчі, з торбами хатами пишли — нічьо би си з них ни звело.

Шо то мой за люде — най си пречь каже!

Така з них користь, як бабинцкого єзика.

Берутси за таких розумних, що то уже пари їм ніґде нима, а єк прийдетси шо до чього, то ні один ни знає, як вугля відгасити, або ружу спалити, а примовєти, то хиба би го нашя Парашючька вівчіла.

Він гадає, шо єк слабому ґрадус пид плечє покладет, тай шош там коло него покоцкає, то уже Бога за пети имив.

Та тот ґрадус так слабому помогає, як котови пипоть. Я то уже добре віпрахтикував. Аді, раз упавсми у таку горечьку, шо гляба було си кинути, так мине дужє ймила. Лиш лежу тай стогну, а їду так мині відвергло, шо абих ї ни видів. Жінка — сиротє — ходит по сусідах, голосічі, та допитуетси бабий, єкого би на цу слабість ліку дібрати.

А челідь у нас просто мнекого серця. Понаносила таких ліків, що у співанці би ніхто не віспівав и у казці би ни віклав. Одна принесла гадячього сала, друга черчьої (чортової) криви, трета свєчяного чіснику, ба котюженого молока, — уже кажу вам такого того було, шо най си спречет и аптика. А одна баба — уже я забув, єк уна си звет — принесла тот ґрадус — аді, знаєте у селі дес вид єкоїс жидівки дістала. И, братчіки солоденькі, держєвсми тоту біду пид плечєм — абих ни збрехав — таки цілу добу.

Ану, ци мині лекше вид того було? Бигме, шо ні — ше душше горечька мене ймила. Тай бувбих си таки минув з отим ґрадусом, єкби ни покойна Трумбиха, дай ї Боже царство небесне.

Єк мині промовила — так, єкби рукавом замів.

Шо то, мой, уміятна баба значіт.

Та бо тота до кождого знала лік. Єк уна лиш зуби тегла, то варт було видіти. Бувало, прийди из зубом до дохторя, то вин тобі лиш кліщі закладет тай раз два уже єс без зуба, и тегни за тото дві банки.

А Трумбиха покойна то лиш дві шустці за таке брала. Ий, куда би за таке. Тота, єк ти заклала на зуб цонґлі, то упрівав єс сараку. Віводит тє по хаті тай по хоромах, шо ти горечі слези облиют. А чєсом то и на задвірє ше вікочиет тай возит попид вугли, єк свиню за вуха, що світа Божего ни видиш. Так си баба тєжко напрацує, єк коло букового коріня. Та за таку роботу, то варт и штири банці заплатити, а уна сиротєтко лиш дві шустці брала.

Ий, шо то за харахтова баба була покойна.

— Але бо розказуйте, Иванчіку, єк тото из жінков було.

Таже таке було, шобих був ліпше того ни діждав. Аді, буде уже у цес четверь дві неділі. Сижу я собі у хаті тай латаю постоли, бо то другу днину мавсми єкис хід, а жінка пишла з коновками на потік. Латаю я, латаю, — уже другий постіл кінчєю, а жінки ні чюти, ні видко. Девере уна си тільки забарила — і уже чєс приходити. Залатав я, знаєте, другий постіл тай борше на двір.

Дивюси, а уна коло порога лежит розчіпірена а така на світі біла, єк зима. Я борше звів ї на ноги, закучював у хату тай поклав на лавицу. Шо тобі питаюси — а уна ні диху з себе, лиш ротом єк риба покивует.

Біда, міркую. Треба бічі за Парашючьков — може би видмастила тай шош туда примовила; жінка ни огорьок, може єкоїс холєри вергласи.

Бо то уна у мене тенґа ґаздиня, усему знає рєд дати. Шо я би без неї робив, гадаю, єкби си, не дай Госпидку, минула. Та на таку копицу дітий нієка би за мене ни пішла, абих на колінках просив. Хоть то знаєте у мене маєтчік файний тай усе при купі, але шо з того, коли кожда боїтси на дітий йти. Челідь, то нишестє нишєсливе.

— Света правда, Иванчіку. Челідина отак сніською кутюга. Фостом меле тай зуби шкірит, лиш дівиси, єк за гочі тебе ймила.

И штрик я, ґазди мої любі, по бабу, прикучював ид хаті тай кажу: масти, бабо, жінку. А то баба кажу вам, така черлена, єк челідинцкий місець, а дужя єк медвідь.

Єк си ни узела до того машшіня, аж шкіру з хорбоки зидрала.

Баба мастит, а жінка ґвавтує. Аді, знаєте прочютило ї то машшіня.

А я такий рад, шо жінці лекше, лиш попліскуюси по стегніг.

Та бо шо з того. Баба ни устигла заперти за собов двері, а жінці гірше. Войокаетси єк на злогах, голосит, та кочєетси по постели єк клубок.

Дохторя каже заклич. То прото учєний чьоловік, а ни така баба, шо лиш шкіру знає з хребта лупити.

А мене єк на біду текло шош, аби таки дохторя до жінки закликати. Я и так, гадаю собі, належний до тої хорої каси и за медицини ни треба буде платити.

Бо то правда. Тепер такий тугий чєс, шо нираз и почерез увес тиждень ґрейцаря у хаті ни видко.

Нима шо, жінка си минає, треба біду кликати. Осідлав я прудко шкапину и бігом у село. За невеликий чєс прикучювавсми го д'жінці.

Тай, — аді вин шош туда коло неї пониґав, пальцями покоцкав, написав репіцку тай дает мині.

На тобі, каже, оцу реціпку, иди до аптики, а там відадет тобі таку кроплю, шо ї відразу лекше буде. Меш ї каже давати по десіть цеток. Рано, у полудне тай у вечір.

Я єму файно подєкував, відкучював у село тай повернув до аптики.

Ну тай гадайте собі, дав мині аптикарь тоту кроплю у такій маленькій флєшічці, що з пушок і ни видко.

Який кат — гадаю, мой, аби таку крішку на тільки раз ділита. А то и за порцію горівки тої кроплі ни було, — ой, побожившбих, що ні.

Шо то дохторе такі єкіс неуміятні та скупі. Та то и так ни за єго гроші, а він: ану, дивиси. Дает тої медицини, єк на попах табаки.

Шєзай у плитє та у болото.

Шо я буду жінці желувати? Най випет усе' лиш аби здорова. Куди би я цу крішку на такі добре ділив. Та аби була цего дійниця, тобих ни желував.

Тай, братчіки солоденькі, приніс я того д' хаті, вісипав у погарь тай давсми жінці, аби віпила.

Але хто то знав, шо то таке люте — пропалоби.

Лише шо жінка тото прожерла — ий мой, єк ни ухопит ї колька ци єке чюдо, єк ни зачьнеть знов кочєтиси; аді, так штири дзиґарові годині ї мучіло, тай дес коло північі спочіла.

Тай дивітси, люде добрі, ци це ни напасть ототи дохтори. Прикучювавсми го на жоночю смерть, на точе сиріцтво и на свою біду.

Ану, абих тепер конав, то уже дохторя ни буду кликати.

То прото пусте.

Термометер.

Міреннє теплоти, хоч вже доволі поширене, все ще не находить такого пристосовання, якби з огляду на його вагу та на користь з нього можна було сподіватись. Що правда, люди знають, що лікар недужому мірить горячку, що в часі великих спек чи морозів часописі подають, що в той а той день було стільки а стільки степенів тепла чи холоду, та які се степені; яку теплоту вони означують; як їх мірять і чим, про се богато людий ще не знає.

Міриться теплоту приладами, які називають термометрами (від грецьких слів: термос — теплота і метрон — міра), а які тепер можна купити у кождій аптиці або в склепі. Вони складаються з тоненької скляної рурочки, закінченої скляною кулькою. У тій кульці находиться ртуть, чи як її теж називають, живе срібло, яке має ту прикмету, що під впливом теплоти правильно розширюється, а під впливом студени корчиться і через те підступає або іде в низ у згаданій рурочці. Ся рурочка приміщена звичайно на деревляній або теж скляній дошинці, на якій находиться поділ на степені. В міру того, як високо ртуть у рурочці підноситься, кажемо, що теплота предмету, який міримо, має

визначні члени большевицького уряду і партії: Ворошілов, Буденний, Тугачевський, Дибенко і Калінін. Та не уважаючи на це, опозиція під проводом Троцького видала маніфест, підписаний 3000 членів большевицької партії. Цей маніфест сказано, що фальшива політика теперішнього большевицького уряду причинилась до обниження робітничої платні до зросту безробіття. Безробіття повстало через те, що богато селян напливає до міст і забирає працю робітникам. Також уряд завинив через те, що допомагає селянам, дає їм права, а через те ослаблює міських робітників, бо селяне видирають робітникам владу. Також провинився теперішний уряд тим, що посусував з багатьох урядових і партійних становищ найсвідоміщих робітників і заступив їх людьми, які є лишень попихачами своїх наставників. Через те ціла большевицька політика банкротує, а дрібна буржуазія і хлопи беруть верх над большевиками. Крім того появилась ще відозва большевицьких робітників, яка зачинається так: „Геть з галапасами (г. є. людьми, що жиють чужим коштом)! Товариші! Нас запродають і зраджують. Ми є вивискувані і здирають з нас останню сорочку, замикають нам уста. Обіцяли нам, що ми будемо управляти державою, а тимчасом державою управляють комуністичні урядовці бюрократи. Говорили нам, що фабрики стануть власностю робітників, але фабрик нам не дали. Ми лиш працюємо в тих фабриках за мізерну платню. Де наші гроші? Витрачено їх на платню дармоїдів-бюрократів (урядовців), на панськоваті любовниці комісарські, на удержання наших ворогів-чекістів, на дорогі автомобілі, на розпусту Кремлю (тепер большевицька палата в Москві, де давніще мешкали царі), з дорогими винами і дівками. Говорили нам, що комуністи-бюрократи боронять прав робітників. Є то нечувана брехня. Накидають нам низьку платню не дозволяють нам вибирати тих, яких ми хочемо, гноблять нас, душать і вивискують. Досить вже тих терпінь, ціла влада до робітників повинна належати“. — Ці відозви як найкраще нам говорять, що діється тепер в Росії. На большевиках мститься їх власна демаґоґія. Вони обіцювали всю владу міським робітникам, а тепер показується, що це не можливе і тому робітники бунтуються. Чому? Бо село, відсунене від влади, не хоче дати хліба всяким голодранцям, які не хочуть нічо робити, а лиш панувати. Тому большевицький уряд мусів і селянам признати деякі права, а це дуже гніває міських веробів. Супроти того в Росії треба сподіватись важних подій.

НІМЕЦЬКИЙ парлямент продовжує свої наради, які перервав в початком жовтня. Як тоді, так і тепер висить над парляментом небезпека розвязання, як-що між партіями, які творять більшість і мають в руках владу, не прийде до згоди в справі шкільного закона. Але посли бояться виборів в грудні і січні, а за те хотілиб, щоб вибори відбулись в червні. Це все залежить від того, чи теперішна більшість удержиться, чи розібється. Як удержиться, то і вибори відбулибися аж в червні. Та якби і не було, то парлямент хоче ухвалити насамперід буджет, щоб на випадок розвязання парляменту, не лишалась Німеччини без буджету.

В АНҐЛІЙСЬКІМ парляменті була велика буря. Причина єї така: Провідник робітничої партії Мекдоналд виголосив довгу промову, в якій дуже картав теперішного премієра Бальдуїна за те, що він видав углекопів на ласку і неласку власникам копалень. Через те платні углекопів обнижились так, що вони не мають чим виживити родини. Крім того около 200 000 углекопів лишилось без праці і без зарібку. Врешті Мекдональд поставив питання премієрови Балдуїнови як він оправдає свої злі вчинки супроти углекопів та що думає на будуче зробити, щоб поправити долю углекопів. Всі були цікаві, що премієр на це відповість. Але тут сталась несподіванка. Балдуїн не хотів нічо відповідати, а замісць него хотів Макдоналдови відповідати міністер Лестер, який є також власником копальні угля. Це страшно обурило робітничих послів і вони уладили таку галабурду, якої ще анґлійський парлямент мабуть не бачив. Під адресою Балдуїна посипались погані прізвища і серед вереску послів перервано засідання. Коли на другий день знову отворено наради парляменту, робітничі посли поставили внесок, щоби висловити недовіре урядови. Над цим внеском радив парлямент 24 листопада. Але наради знов були дуже бурливі. Робітничий посол Макстон дуже остро картав Балдуїна і його уряд. За це зажадав, щоби Макстона виключено з засідання. Тоді повстав страшний рев серед послів робітничої партії, котрі знова обкидали Балдуїна образливими словами. Засідання перервано.

В АМЕРИЦІ, особливо в південній і середущій єї части, останніми часами сильно поширився ворожий настрій проти Зєдинених Держав (які в нас коротко називається „Америкою“). Причин цего є багато, але найважніщі з них це сваволя американських банкирів в Мексико і збройний напад моряків на державу Нікаруґуа. Дійшло до того, що в південній части Америки стали бойкотувати товари Зєдинених Держав, а також вистерігатись пожичок з банків Зєдинених держав, бо коли яка держава попала в кігті тих банків, то вони витискали з неї душу. Через те повага Зєдинених Держав стала падати. Щоби цему запобігти, уряд Зєдинених Держав зачав старатись, щоб скликати нараду всіх американських держав. По довгих торгах згодилися всі держави скликати всеамериканську конференцію в столиці Куби, Гавані, яка пічнеться 16 січня 1928. На цій конференції мають бути обговорені справи міжнародних законів, торговельних договорів та инших пекучих питань, при чому американська делеґація старатиметься усунути неприхильний настрій південно-американських република. Вже іменовано американських членів делеґації, на чолі якої буде стояти бувший секретар закордонних справ, Чарль Гюз. Конґрес отворить правдоподібно сам президент Кулідж, який в тій цілі поїде на короткий час до Куби.

ФРАНЦУСЬКІ радикали по своїм конґресі притихли. Валити уряд бояться, бо якби уступив Поанкаре, то і французький гріш зачавби падати. А Французи вірять, що лиш Поанкаре може здержати упадок франка і тому він далі кермує внутрішною політикою Франції. Знає про це Поанкаре і як парлямент зачинає ґедзатись, то він грозить, що уступить. Тай не панькався Поанкаре з послами, часом промовляє до послів як до фірманів. За те і названо його „квасним огірком“, але всетаки бояться посли, щоби не уступив. ухвалюють йому заяву довіря, як лишень він цего собі забажає. В однім лише змінився Поанкаре. Останніми часами не мішається до закордонної політики, яку лишив Бріянови. Він також зачинає приходити до переконання, що без згоди з Німеччиною не в силі Франція вилабудатись зі своїх клопотів.

ІТАЛІЙСЬКИЙ диктатор Муссоліні своєю виправою до Танжеру не осягнув того, чого сподівався. А саме бажав він, щоби Італію допущено до переговорів, які тепер ведуться в справі Танжеру між Францією а Еспанією. Італія сподівалась, що виторгує дещо для себе, але перерахувалася. Франція сейчас підписала союз з Югославією, а французький міністер Бріян в парляменті назвав італійську демонстрацію „візитою“ і говорив з кпинами так: „Не привязую до тої візити більшого значіння, як н. пр. до візити норвежського корабля тягарового. Та італійська демонстрація не буде мати віякого диплcostматичного чи політичного наслідку. Франція буде придержуватись своєї дотеперішної політики і не допустить Італії до французько-еспанських переговорів“. Коли Муссолінієви донесено про цю заяву Бріяна, він заявив, що Італія не бажає участи в французько-еспанських переговорах, бо не хоче мішатись до тої части Танжеру, яка є в руках Франції і Еспанії. Але за те домагається Італія, щоб мала право заряджувати митом і поліцією в тій части Танжеру, яка не належить ні до Франції, ні до Еспанії. Розуміється, що Муссоліні хотівби мати гарний дохід з мита, а поліція далаби йому владу над цілим краєм. Франція і цему спротивилась і Муссоліні вийшов з порожними руками. Так отже його демонстрація воєнними кораблями зовсім не вдалася, бо Бріян порівнав італійські кораблі з одним норвежським тягаровим кораблем — значить Франція закпила собі з Італії. Приспішив також Муссоліні заключення французько-югославянського союзу проти Італії. Тепер не лишається Муссолінієви хіба війна. Але на це не важиться Муссоліні, бо війна то бук, який має два кінці. Можна війну виграти, але ще лекше її програти. — Велика фашистівська рада ухвалила на останнім своїм засіданню, що італійський парлямент має складатися з 560 послів, вибраних народом і з 400 делеґатів фашистівської партії. Цілий край буде творити оден виборчий округ і буде допущена лиш одна виборча ліста. При виборах не буде загального голосовання. Право голосовання будуть мати лишень ті горожани, які викажуться, що вони є діяльними членами громадянства і приносять йому користь своєю працею. Які завдання буде мати новий італійський парлямент, про це буде докладно сказане в законі, який появиться вкоротці.

В БЕЛЬҐІЇ впало міністерство „народної згоди“. Засідали в нім всі три верховодячі партії: католики, соціялісти і ліберали. Злучились вони ще в р. 1926, коли бельґійський гріш зачав падати. Це міністерство завело сталий гріш. Але останніми часами ці три партії посварились. Костею незгоди був новий закон військовий. А саме військовий міністер предложив закон, який накладає на кождого молодця обовязок однорічної служби військової. На це не згодились соціялісти і часть католиків, які домагаються, щоб служба військова тревала лиш 9 місяців. Соціялісти кажуть, що це зовсім вистарчає, щоби молодець навчився муштри, а коли уряд жадає однорічної військової служби, то робить це на домагання французьких ґенералів, які малюють собі на стіні німецького чорта і його лякаються та ще й Бельґію страшать. Нове міністерство вже утворилось, але в нім нема вже соціялістів. Вони тепер в опозиції.

ЛИТВА переживає тяжкі хвилі. Не так їй страшні чужинці-вороги як свої руїнники, які безнастанно працюють над тим, щоб завалити литовську державу. Коли їм не вдався бунт в Тавроґах, вони підняли бунт в Кляйпеді, змовившись з Німцями проти своєї держави. (Зовсім так само, як у нас було в р. 1918 за гетьманства, коли то наші руїнники змовлялись з румунськими большевиками проти української держави!). Але Вальдемарас і цей бунт силою здусив. Руїнники повтікали за кордон і там далі змовляються проти власної держави і оплюгавлюють її перед ворогами. Навіть пробують за ворожі гроші творити литовський „уряд“ на чужій території. — Литва веде процес з Польщею перед Союзом Народів. Але груднева сесія Ради Союзу Народів мабуть не полагодить цего спору, бо великі держави хотять вислати до Литви і Польщі слідчу комісію, яка має докладно розслідити причини спору. На це треба кілька місяців часу. Слідчу комісію заіменує що-йно Рада Союзу Народів. Але вже тепер великі держави цю справу обговорюють. З початку був плян до цеї комісії заіменувати німецького і французького делеґата. Але Німеччина відповіла, що вона посварилась з Литвою за Кляйпеду і їй не випадає тепер мішатись до спору литовсько-польського. А що-до Франції, то Литва не годиться, щоб вона належала до слідчої комісії, бо французький делеґат буде потягати за Польщею. Стане мабуть на тім, що Рада Союзу Народів заіменує комісію з тих держав, які не є противними ні Польщі, ні Литві.

В РУМУНІЇ воєнний суд увільнив Манойлеску. Тому що суди в Румунії, а передовсім воєнні суди, не видають вироків на підставі закона, тому і вирок, яким увільчено Манойлеску треба уважати політичним актом. Тим вироком військо заявило, що бажає собі, аби Кароль вернув до краю. В процесі виступили як свідки всі противники Братіяну, котрих він при виборах до парляменту знищив, як ґенерал Авереску, проф. Йорґа, провідники хлопської партії Міхалеке і Манію. Не всі вони є прихильниками Карла — вони лиш використали нагоду, щоби мститись на Братіяну. Сподіються вони також, що як Карло дійде до влади, то буде податнійший супроти них, як Братіяну, котрий тепер панує в імени малолітного короля. Так отже увільнення Манойлеску є заповідю упадку Братіяну. Тому він тепер змяк і готовий є примиритись з Карлом Кажуть, що вже навіть вислав до Карла свого делеґата, щоб намовляв його до згоди. Але колиб і прийшло до згоди, то вона буде лиш на папері, бо між Братіяну а Карлом така прірва, що її не легко засипати. Передовсім Карло не забуде Братіянови, що він видав проти него брошуру, в якій назвав Карла варіятом, шпигуном і зрадником держави. Правда, що Румунія є півдиким краєм і густо-часто поняттє чести там не зрозуміле — так як в циганів. Плюнути циганови в лице — то він каже, що це дощ паде. Але треба знати, що в Карлі не пливе кров румунська. По батькови є він Німцем, а по матері анґлійцем. Тому поворот Карла до Румунії буде упадком Братіяну. Знають про це противники Братіяну і тому тепер утворили оден політичний фронт проти него. Вони ухвалили візвати нарід, щоб не давав рекрута і не платив податків так довго, як довго Братіяну має владу. — Але Братіяну сам уступився. А саме він дня 24. листопада помер майже несподівано. Кажуть, що нагло захорував і піддавався операції, яка не вдавалася, бо наступило затроєння крови і він помер. Зараз по смерти Братіяну його міністерство подалося до демісії, а рада реґенційна веліла його братови утворити нове міністерство під проводом брата померщого — Вінтіля Братіяну. Нове міністерство обсадило військом всі державні уряди і грозить опозиції, що якби відважилась проголосити Карла румунським королем, то уряд ужиє війська, щоб не допустити до зміни теперішного ладу.

ЯПОНІЯ від довшо часу ворогує з Америкою (Зєдиними Державами). Ця ворожнеча дуже загострилась по війні, коли то Америка видала закон, яким заборонила Японцям поселюватись в Америці. А треба знати, що Японія простором мало що більша від Польщі, а населення має два рази більше, як Польща. Тому ця заборона Америки дуже озлобила Японію, бо вона не має де подіти свого населення, якого в краю за багато. От і тому Японія уважає тепер Америку найбільшим своїм ворогом і де лиш може, там підставляє їй ногу. Так сталось і тепер: На Тихім Океані між Америкою а Азією є кілька островів, оден побіч другого. Ці острови називаються Філіпіни — від еспанського короля Филипа II., який ті острови в р. 1569 заняв під владу Еспанії. В р. 1898 ці острови купила Америка і вони дотепер є під єї владою. Треба признати, що Америка завела тут лад, так що Філіпіни стали культурним краєм. Головне місто Філіпінів — Маніля має около 300 тисячів мешканців і такі там є порядки, як в першім ліпшім-ліпшім европейськім великім місті. Є на Філіпінах залізниці, почта, телеґрафи, телефони. Розуміється, що все те позаводила Америка не в любови, а з інтересу, бо Філіпіни по більшій части дуже урожайні. Удається тут цукрова тростина, риж, кукурудза, тютюн і тд. Є тут також копальні вугля, заліза і золота. В часі війни Америка дала Філіпінам нову конституцію. А саме на чолі тих островів стоїть американський ґубернатор і управляє краєм разом з 5 міністрами. Але закони для цеї держави ухвалює сойм і сенат. А треба ще додати, що Філіпіни займають простір 300 тисячів квадр. км. — значить мало що менші простором від Польщі, а мають лиш $9\frac{1}{2}$ міліона людей. А що Філіпіни недалеко Японії, то вона дуже завидує цего краю Америці. Якби так Філіпіни — думають собі Японці — належали до нас, то ми своїх людей там поселювалиби, а до того ще і всякого добра звідтам діставали. Ба, але як Філіпіни від Америки дістати? От і хитрі Японці стали філіпінським мешканцям толкувати, що тепер, по всесвітній війні, мають право домагатись повної незалежности (суверенности). Америка не повинна тому противитись, бо прецінь вона сама в часі війни проголосила право про самоозначення. А Філіпінці пильно надслухували, що Японці підшептують, а коли до того Японці дали їм грошей, то Філіпінці таку розвинули аґітацію, що минулого місяця їх сойм ухвалив проголосити Філіпіни незалежною державою. Але Америка має на філіпінах своє військо і поліцію, а до того і американські воєнні кораблі швендаються в околиці Філіпін. От і тому то філіпінський сойм не робить революції, але просить Америку, щоби вона добровільно згодилась на незалежність Філіпін. Більше як певне, що Америка на це не згодиться. Вона, що правда, проголосила право про самоозначенне, але це право вона признаваби всім народам, лишень не тим, що є під єї владою. А до того Америка знає, що Японія чигає на Філіпіни. Бо якби Філіпіни стали незалежними, то Японія знайшла би вже спосіб вбрати їх в японські шори. Цего і боїться Америка і тому буде противитись бажанню філіпінського сойму. Вона ще має в своїх руках сенат, який складається в своїй більшости з американських купців і промисловців. Але Японія буде бунтувати Філіпінців, щоби Америці нових клопотів придбати.

ВСЯЧИНА

В хвилі, коли це число замикаємо і пускаємо на машину, відбувається похорон бл. п. Теофіля Кормоша при великанськім здвигу народу перемиського і сумежних повітів та при участи делеґатів центральних установ. В слідуючім числі подамо опис похорону.

стільки а стільки степенів. Коли термометер висить свобідно в кімнаті, то теплота, яку він означує, буде теплотою повітря у тій кімнаті. Коли його покладемо у воду, то він покаже її теплоту. Колиж приложимо до людського тіла або покладемо в уста, тоді він покаже температуру, чи змірить горячку чоловіка.

Є кілька способів означування степенів теплоти, та найважнійший з них то поділ, який запровадив учений Цельзій і другий, який завів учений Фаренгайт. Цельзій взяв за основу свого поділу воду і встановив, що та теплота, при якій вода замерзає є „ніяка“, себто 0 (нуля зеро), а тоді, коли вода кипить, то має теплоту 100 висше зера. Числа між 0 і 100 означують ріжні степені теплоти. І так правильна теплота здорового чоловіка виносить після Цельзія 37 степенів, значна горячка є при 39 до 40, а при температурі 42 степенів чоловік вже вмирає. Холод означується такими самими степенями низше зера. І так 10 степенів низше зера се вже добрий мороз, між 10 і 20 сніг скрипить під ногами, а при 30 степенях вже птиці гинуть на лету.

Після Фаренгайтової поділки вода замерзає при 32 степенях, а кипить при 212, так, що там, де після Цельзія є 100 степенів, після Фаренгайта є 180. Після його численя нормальна теплота виносить 97 до 98 степенів; горячка є при 104 до 107 степенях; великою спекою вважається теплота 90 і більше степенів; а сильний мороз, такий, як після Цельзія при 30 степенях, є при 22 степенях низще зера після Фаренгайта.

Після Цельзія означують теплоту в Европі; способу Фаренгайта вживають анґлійські краї й Америка.

Термометрів вживають тепер головно для згаданих вже висше цілий, а то для мірення температури повітря в хаті і на дворі, та для означування горячки у хорих. Ширшого пристосовання у домашньому щоденному життю термометер ще дотепер не найшов. Для інших цілий вживають його покищо ріжні специялісти у своїх робітнях; особливо хеміки, які мусять точно означувати теплоту тих складників, які їм приходиться змішувати. Важне пристосованнє має термометер теж у фабриках, де стоплюють ріжні метали зі собою, тому що вони дають відповідний новий стоп — аліяж, тоді коли їх змішається при відповідній температурі. У тих фабриках і робітнях вживають специяльно вироблених термометрів, тому що теплота, яку там приходиться мірити, звичайно така висока, що ртуть при ній вже перемінюється в пару і не можна її вживати для показування степенів.

Та і в щоденному життю термометер може і повинен мати богато ширше пристосованнє, ніж дотепер. Коли дома є маленька дитина, тоді вже конче треба мати і термометер, раз тому, щоб держати кімнату у відповідній теплоті, а далі щоб не приготовляти дитині купелі „на око“, тому що часто можна зле „виміряти“ і або простудити дитину або її спарити. Далі, коли дитину кормиться з фляшочки, то знову, щоб відповідно приготовити молоко, треба мати специяльний так званий „пастеризаційний“ термометер (від імени ученого Пастера), який означує температуру, при якій гинуть бацилі, і до якої треба все молоко огріти, щоб не заразити дитини якоюсь недугою. Кромі того дома все повонен бути лікарський термометер, щоб коли хтось захоріє, змірити йому горячку і побачити, чи се поважна недуга, чи ні.

В домашньому господарстві теж богато непевности можна позбутись, вживаючи того приладу. Термометер у спіжарні скаже, чи у ній не є за горячо або за тепло. Теж при при хоробах звірят треба їм мірити горячку таксамо як хорим людям, і для того, є специяльні ветеринарійні термометри. Новійші кухарські книжки заключають між приписами теж і теплоту, у якій ріжні страви треба печи чи варити і молода, недосвідна ще хазяйка мусить мати такий прилад, який мірив би їй теплоту у печі і на кухні і то часто до висоти 650 до 700 степенів. Огородники, які плекають ріжні ніжні цвіти і ростини, мірять теплоту землі, заки пічнуть їх садити, а садівники точно дивляться за температурою воздуха, передівсім в часі весняних приморозків.

До нинішного числа долучаємо чеки ПКО, якими просимо вислати дар „Просвіти“.

Концерт з нагоди 40-літної літературної діяльности О. Кобилянської уладжують учениці II. державної учительської семінарії в салі „Дів. Інституту, в четвер 1. грудня, о 7. год. веч.

Позір Перемищина! „Свято Просвіти“ відбудеться в Перемишлі в неділю, дня 11 грудня.

В Рудках відбудеся повітовий зізд УНДО д. 6. грудня в „Нар. Домі“, о год. 12 в пол. З кождого села належить вислати делеґатів. На порядку дневнім нарад: вибір пов. Комітету, реферат делеґата Центр. Ком. зі Львова і справа виборів.

НОВИНКИ.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ українського еміґранта в Америці. В місті Гюстон, Тексас, згинув наш земляк Михайло Куріца, родом з Настасова пов. Тернопіль, упавши з 2 поверха при миттю вікон. Був це щирий український патріот, а його бажаннем було — бачити всіх Українців щасливими. Не жалував ніколи датків на патріотичні і добродійні цілі. Американсько-українські ґазети з великою пошаною згадують Покійника. Полишив він в Настасові старенького батька, одного брата і сестру, а в Америці 2 братів. Покійник лишив своїй родині досить поважну спадщину, бо його маєток оцінюють на 10.000 долярів.

ЗБУЇ ГУЛЯЮТЬ. Михайло Жук в Літині, пов. Дрогобич, побачив оноді злодія, як вибирав картофлі з його кіпця в огороді. Він зараз вибіг до злодія, але цей почав утікати. Жук пустився за ним. Тоді злодій став і стрілом з карабіна положив Жука трупом. Поліція арештувала виновника Петра Зубрицького. Замітити треба, що в Літині це вже пятий випадок убійства на протязі двох літ. Безнастанні тут крадіжи, вломи і розбої. — В Родатичах пов. Городок знайдено на луці трупа господаря Головка. Труп мав на голові рану від сокири і відтяте вухо. Убійника ще не викрито. — З ярмарку з Тарнобжеґа їхало оноді 4 господарі на возі. На них напали замасковані і узброєні збуї, тяжко побили їх, обрабували і повтікали. — В Ришковій-волі пов. Ярослав до шинкаря Шіфмана вломилися два замасковані збуї. Коли Шіфман пробудився і почув, що хтось в хаті господарує, наробив крику. Оден із збуїв стрілив до него і ранив його в крижі,, а другий тимчасом витягнув зпід шинкаря дві подушки і оба повтікали. — Оноді з Жабя до Ворохти їхало трех жидків: Ізидор Рубінштайн, Сальо Ціманд і Тобіяш Каміль. Несподівано на краю ліса появились збуї, узброєні в карабіни, стали стріляти на жидів і тяжко зранили Саля Ціманда. Збуї повтікали. — На присілку Замогили, пов. Рогатин, тамошні парубки Василь Тачинський і Петро Семків вибралися на весілля господині Анни Герчук. По дорозі здибали парібка Гумиловича, кинулися на него з палками і так його побили, що він упав на землю. Тоді Семків стрілив до него і Гумилович згинув. Доконавши цего злочину, парібки повтікали. Поліція арештувала обох збуїв. Ця страшна подія є свідоцтвом, як дичіє наша сільська молодіж. — Господарям з Пацикова пов. Станиславів — Дмитрови Лемейови і Дмитрови Царукови вкрадено оноді коні. Конокради завели коні до ліса за селом, повбивали їх, а опісля постягали шкуру з коний і повтікали. Поліція веде слідство, щоби викрити злочинців.

НОВА ЦУКРОВА РОСТИНА. Два хеміки з палермського університету професор Джюзепе Оддо і др. Вінченцо Дефензо винайшли новий спосіб добування цукру. Цей спосіб, як впевняють, дешевший і простіщий як фабрикація цукру з буряків і цукрової трощі. Матеріял, який оба італійські вчені винайшли для фабрикації цукру, це святоіванський хліб (ріжки), який росте дико у середноморських краях. Цей святоіванський хліб є найважніщою поживою тамошнього вбогого населення. Роблять з тих ріжків також сильну горілку і кормлять ними худобу. В аптиці уживають ріжків для виробу лікарства проти кашлю, а в техніці для фабрикації табакирок і для фабрикації руму. Тепер оба згадані хеміки відкрили, що свято-іванський хліб можна теж вихіснувати для виробу цукру. З їх спроб виходить, що така сама кількість свято-іванського хліба, що й буряків і цукрової трощі дає 20 процентів більше цукру і сама фабрикація виходить дешевше. Коли взяти лише річну продукцію святоіванського хліба на самій Сицилії, то з неї можна випродукувати 80.000 сотнарів цукру, богато дешевшого як буряковий цукор.

КРІВАВІ ВЕСІЛЛЯ аж тепер скінчаться, бо отсе вже розпочалася пилипівка і вже до Різдва не вільно справляти весіль. Та всетаки на закінчення відбулось піяцьке весілля в селі Вінині пов. Пружани, в господаря Гната Максимовича. Гості попились та розпочали бійку і тяжко поранили ножами Василя Карповича, Стефана Карповича і Омеляна Крейка. — Тепер в часі посту по наших читальнях повинно́ся обговорити наслідки крівавих весіль, а освічені селяни повинні розвести аґітацію, щоб на весіллях по Різдві ніде не давали горячих трунків.

НЕЩАСНІ ВИПАДКИ. Діти без опіки не можна дома лишати, бо вони часто спричиняють нещастя. Недавно ми писали про події в Мякиші новім, де хлопчина згорів в огні, а нині доносимо про подібну подію в Братківцях коло Станиславова. Тамошний господар Никола Балабанський поїхав в ліс по паливо, а його жінка пішла до родини, замешкалої в сусіднім селі. В хаті лишилась тільки 6-літна донечка Кася. Дитина змерзла і хотіла підпалити в печі. Але через неосторожність підпалила солому, що лежала при печі, і вогонь бухнув аж під стелю. З хати дістався вогонь до сіней і в коротці ціле обійстє стояло в огни. Хата зовсім згоріла, стайня також, а в ній згоріла живцем корова. Мала Кася тяжко попеклася і її відвезено до шпиталю, але вона там померла. Балабанський буде відповідати перед судом за брак догляду над дітьми. — Ця спрашна подія нехай буде новою наукою для наших людей, щоб не лишали дома дітей без опіки. — Господар з Павелча коло Станиславова, Василь Федишин віз оноді сіно зі стіжка на луці. Як звичайно це робиться, щоби сіно не розсипалось, привязав він сіно рублем (повузом). Але по дорозі рубель несподівано пук і передна його частина відскочила нагло і з таким розмахом ударила Федишина в голову, що він згинув на місці.

ВІД НАПАСТИ — НЕ ПРОПАСТИ, В селі Бущаниця пов. Здолбунів жив собі спокійно і щасливо з жінкою Семен Шевчук. Але лихо не спить. Молода і гарна жінка Семена впала в око синови польського кольоніста, Людвикови Шаєрови і він почав їй накидатись з любощами. Коли це зауважив Семен, поговорив зі своєю жінкою на розум і вона зачала обминати кольоніста. Але цей був напастником. Оноді пяний зайшов до хати Семена і кинувся на жінку, хотячи її задушити. Жінка стала кричати і на її крик вбіг Семен до хати і кинувся жінку ратувати. Але кольоніст кинувся на него. Тоді Семен вхопив макогін і так почастував кольоніста по голові, що той трупом упав. Семена арештовано. Правду каже приповідка: від напасти — не пропасти. Найшла вона бідного Семена в його власній хаті...

НАЙСИЛЬНІЩИЙ ЗВІР. Котрий се звір — не вгадаєте; тому подаємо, що ті вчені природники, що лише над звірятами досліджують (зоольоґи), кажуть, що найсильніщим звірем у світі є муравель (мурашка). А це тому, бо він може рушити з місця тягар, що є 8000 разів більший як тягар його тіла. Якби дорослий чоловік мав його силу, то піднявби 5 тон. А щож говорити про слоня? Він повиненби всіх дивувати силою, а тимчасом він слабший від муравля, бо не потрафить підняти тягару вісімсот разів тяжчого від себе самого.

Нові книжки.

DIE GRÜNE POST новий німецький тижневик, який являється накладом фірми Ullstein, Berlin S W. 68. Поодинокі числа можна одержати у всіх книгарнях по 50 сот. Чвертьрічний абонамент, який також треба замовляти у всіх книгарнях, коштує 6 зол.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

ПОДЯКА.

Всемогучий Бог покликав до себе дня 17. XI ц. р. Найдорощу жінку-сестру бл. п. Олену в 43 році життя. В несенню хреста-втрати Найдорощої Особи не лишили нас самих мої добрі парохіяни-сусіди, яким отсим почуваємося до обовязку зложити найщирійшу подяку.

В першій мірі дякуємо Вп. п. Тарнавській, п. Собчишиновій, Вп. п. дир. Морозови за несення першої потіхи і помочі в тяжкім горю. Щиро дякуємо Вп. п. Глинській, Вп. Сайкевичевій, Вп. Довговій, Вп. Кравичевій, Вп. Козаковій, які прибули з потіхою і помочею в заряді домом.

Складаємо найсердечніщу подяку Впр. о. сов. Довгому, о. Крвавичеви, о. Сайкевичеви і о. Волинцеви за відправлення панахиди над домівкою Покійної. Дякуємо сердечно Впр. о дек. Стисловському і о сов. Головацькому за їх провід в похоронах, як рівнож Вп. о. сов. Завадовському, о. Крвавиђеви, о. сов. Довгому, о. Волинцеви, о. Сайкевичеви, о. Телішевському, о. сов. Домбчевському, о. Мельничеви, о. Фацієвичеви, о. Лотоцькому, о. Петровому, о. Барановському за відправлення похоронних обрядів і за труд прибуття на похорон, щоби молитвати супроводити Покійницю на вічний спочинок. Дякуємо о. Сайкевичови, о. Лотоцькому, Вп. п. Дрови Троянови, п. Баглаєви за прегарні промови, виголошені над домовиною Покійниці в домі, перед читальнею і над гробом. З окрема дякуємо Товариствам: Читальні „Просвіти“, Кооперативі „Злука“. Брацтву Найсвятійших Тайн, Управі Школи, Начальству громади за зложення вінців на домовину Покійниці.

Рівнож дякуємо шкільній дітворі під проводом п. дир. Мороза, як також ходорівському хорови „Боян“ під управою п. дир. Сидора з Молодиньча, який своїм прегарним співом звеличав цей сумний обряд. Дякуємо п. Собчишинови і п. Стисловському, впорядчикам похоронного походу.

З осібна дякуємо господині п. Насті Тринді, яка через весь час недуги Покійниці з повною посвятою і любовю доглядала недужу. Щиро-сердечно дякуємо всім моїм парохіянам за несення розради-потіхи і матеріяльної помочі, з осібна п. Баглаєви Панькови, п. Баглаєви Василеви, пані Касьці Кручак, п. Касьці Гарасимів, п. Олені Ґураль за їх труд, несений при приготованню приняття для мірян.

Вкінці дякуємо всім-всім громадянам села за численну участь і звеличання сумного похоронного обряду — як рівнож щиро дякуємо всім за численні вислови співчуття, надіслані знайомими-приятелями.

Усім Вам хай Всевишній сторицею надгородить!

о. Теофіль Прийма — муж,
Фаліна Йойко — сестра,
о. Петро Мінко — шваґер,
Василь Костюк — вихованок.

Дійшло до відома Виділу, Драм. Тва ім. Лесі Українки в Перемишлі, що дехто поширює вістку, неначеб то деякі члени нашого Т-ва, а з окрема Вп. Катерина Марченко за свою участь в виставах драм. гуртків за рік 1919—1926 і нашого Товариства мали побірати винагороду. Клеймуючи ці сплетні, освідчає підписаний Виділ, що ані п. Марченко, ані ніхто инший з членів Т-ва ніякої, найменьшої, навіть винагороди за свої вступи не побирає та так п. Катерина Марченко як і всі прочі члени нашого Т-ва посвячують щиро і безінтересовно свій труд і працю для добра Товариства.

За Виділ: *Др. Вол. Загайкевич*, голова. *Вол. Зиблікевич*, секретар.

Загальні Збори Тов. „Боян“ в Перемишлі, відбудуться дня 3. грудня с. р. о год. 7 вечером в домівці музичний Інститут. Порядок нарад: 1) Отворення Зборів і відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів. 2) Звіт уступаючого Виділу. 3) Уділення абсолюторії. 4) Вибір нового Виділу. 5) Внесення і інтерпеляції. О численну участь просить Виділ.

Видавець і відвічальний редактор: Степан Навроцький

З друкарні Кнолєра і Сина в Перемишлі.